

HENRYK SZCZEPAŃSKI

Dwa gatunki nowej dla fauny Polski rodziny *Thysanidae* (Hymenoptera, Chalcidoidea)

Два вида нового семейства для фауны Польши
Thysanidae (Hymenoptera, Chalcidoidea)

Zwei Arten der neuen für Fauna Polens Familie
Thysanidae (Hymenoptera, Chalcidoidea)

Nieliczne i słabo pod względem systematycznym poznane bleskotki z rodziny *Thysanidae*, reprezentowane są w Europie środkowej zaledwie przez kilka gatunków.

W dotychczasowej literaturze entomologicznej brak jest jakiegokolwiek wzmianki o występowaniu tej rodziny w Polsce. Lukę tę chciałbym w kilku słowach wypełnić.

Gatunki bleskotek z rodziny *Thysanidae*, w ogólnych zarysach budowy ciała przypominają do pewnego stopnia przyłżeńce (*Thysanotera*).

Ciało o długości około 1 mm, jest stosunkowo wydłużone, silnie grzbieto-brzuszenie spłaszczone, koloru czarnego, gładkie i błyszczące. Obie pary dość wąskich skrzydeł, na swej powierzchni całkowicie nieurzęsionych, opatrzone są na brzegach długimi rzęskami. Skrzydła na ogół nie sięgają poza koniec odwłoka i w stanie spoczynku przylegają ściśle do górnej powierzchni odwłoka. Dość krótkie nogi o 5-członowych stopach oraz krótkie czułki ze słabo widocznymi 3–4 członami wici (*funiculus*) i znacznie wydłużoną, nieczłonowaną buławką powiększają podobieństwo tych bleskotek do przyłżeńców.

Pod względem swej biologii, gatunki rodziny *Thysanidae*, są pasożytami niekiedy wtórnymi czerwców z rodziny *Diaspididae* niektóre zaś pasożytują pierwotnie w pupariach muchówek.

Thysanus ater Walk. (1840)

Jedyny okaz samicy uzyskałem podczas hodowli pasożytów z czerwca *Lepidosaphes ulmi* L., zebranych na terenie miasta Siedlec, na cienkich gałęziach jabłoni, w ogrodzie warzywno-owocowym. Z materiału lęgowego czerwca, zebranego 1. IV. 1956 r., okaz posożyta, początkowo niezauważony, znaleziony został przy likwidacji hodowli w maju 1956 r.

Dość szeroko rozprzestrzeniony ten gatunek, opisany został w Anglii; znany jest również w Hiszpanii i w północnym Kaukazie. We Włoszech

wyhodowany był ze stadium larwy samicy *Quadrospidiotus ostreaeformis* (Curt.) na *Prunus* sp., *Corylus avellana* L. i *Quercus robur* L. Z innych żywicieli po dawany jest również *Quadraspidiotus perniciosus* (Comst.).

Clytina giraudi Erd. (1957)

Opisany został jako nowy rodzaj i gatunek na Węgrzech, gdzie wyhodowany był z pupariów *Haplegis flavitarsis* Mg. (Dipt. Chloropidae). Larwy tego gatunku muchówki żerują pod skróconymi liśćmi trzciny w wyroślach, powodowanych przez gatunek muchówki również z rodziny Chloropidae — *Lipara lucens* Mg. Larwy *Lipara lucens* Mg. żerując w wierzchołkowej części wewnątrz młodych pędów trzin, hamują ich wzrost na wysokość, międzywęzła ulegają skróceniu, wyrastające z węzłów liście, również znacznie skrócone, skupiają się natomiast we wrzecionowate, w kształcie cygara wyrośla. Wyrośla takie spotykane są głównie na wierzchołkach pędów głównych, rzadziej występują na pędach bocznych trzin.

Clytina giraudi Erd. swą budową ciała jest doskonale przystosowana do warunków otoczenia, w których przebywa. Głowa ustawiona prognatycznie, rozszerzona i silnie spłaszczona tak jak i całe ciało, dość krótkie i wąskie skrzydła, ściśle przylegające do ciała znakomicie ułatwiają przebywanie i poruszanie się pomiędzy liśćmi wyrośli, dość ściśle przylegającymi do siebie.

Prognatyczne ustawienie głowy jest zjawiskiem wtórnym, przystosowawczym, na co wskazywać może fakt, że u okazów już świeżo zabitych głowa przybiera położenie niemal hypognatyczne.

Bleskotka *Clytina giraudi* Erd. wyhodowana została podobnie jak i na Węgrzech z *Haplegis flavitarsis* Mg., w licznych okazach, z wyrośli zbieranych 15. IX. 1959, na terenie Białowieskiego Parku Narodowego, w typie boru sosnowego bagiennego.

Podczas przeszukiwania wyrośli, znaleziono w jednym z nich 5 pupariów muchówki *H. flavitarsis* Mg. zawierających wewnątrz po kilkanaście żywych pasożytniczych larw oraz 2 puparia zdrowe. Puparia te wzięto do hodowli.

Poza tym w innej wyrośli znalazłem kilkanaście pupariów pustych; niektóre z nich wykazywały na jednym końcu charakterystyczne rozszczepienia, wskazujące na to, że wylęgły się z nich imagines żywiciela, natomiast inne puparia z wygryzionymi otworkami, zostały opuszczone przez jego pasożyta. W tej samej wyrośli znaleziono również dwa puparia z zamartwymi wewnątrz, wykształconymi 5 okazami *Clytina giraudi* Erd. W jednym z nich znajdowały się 2 samice, zaś w drugim 3 okazy samców.

Z wziętych do hodowli pokojowej pupariów porażonych pasożytem w czasie 28. II—12. III 1960 wyhodowano 45 okazów wyłącznie samic. Z dwu pupariów wyglądających na nieporażone wylęgły się dwa okazy żywicielskiej muchy.

Jak wynika z podanych dat, pasożyt spędza zimę w stadium wyrosniętej larwy.

Omawiane wyrośla wraz ze znajdującymi się w nich pupariami *H. flavitarsis* Mg., w znaczniejszej ilości (ok. 50 szt.) zbierane były również z dwu

stanowisk w nadleśnictwie Szeroki Bór, na terenie puszczy Piskiej (pow. Pisz), przy brzegach śródleśnych jezior, graniczących z drzewostanami typu boru świeżego. Obserwacje wylęgających się z tych wyrosli paszytów nie wykazały jednakże obecności wśród nich omawianego gatunku bleskotki.

Z Zakładu Entomologii Leśnej SGGW w Warszawie

LITERATURA

1. Erdős J. — Újab megfigyelések a nád rovarbiológiájából. „Allatani Közlemények“, Budapest 1957/46.
2. Walker Fr. — Descriptions of British Chalcidites. „Ann. Nat. Hist.“, London, 1840, 4.

Краткое содержание

Бедное видами семейство хальцидит *Thysanidae*, впервые вводится в литературу фауны страны.

После краткого описания морфологии и биологии упомянутого семейства, автор называет вид *Thysanus ater* Walk., который в одном экземпляре самки был выведен из червца (*Lepidosaphes ulmi* L.) на тонких ветках яблони; материал для разведения был собран во фруктовом саду в городе Седльце.

Второй вид *Clytina giraudi* Erd. был выведен на пупариях *Haplegis flavitarsis* Mg. (*Chloropidae*), которые были найдены на тростнике в галлах вызванных *Lipara lucens* Mg. (*Chloropidae*). Материал для разведения был собран в Беловежском национальном заповеднике, в типе насаждения *Pinetum-turfosum*.

Clytina giraudi Erd. была выведена и описана на этом же кормильце в Венгрии.

Описанные галлы были собраны также в лесхозе Широки Бор (Пиская пуца, район Пиж), однако во время выхаживания этих галлов не было в них обнаружено присутствие описываемого паразита.

Zusammenfassung

Die artenarme Familie der Erzwespen *Thysanidae* ist zum ersten Mal durch den Autor in die Fauna Polens eingeführt worden.

Nach der kurzen Besprechung der Morphologie und Biologie der Familie, der Autor erwähnt die Art *Thysanus ater* Walk., welche in einzigem Exemplar des Weibchens bei der Zucht der Schildlaus *Lepidosaphes ulmi* L., an den dünnen Ästen des Apfelbaumes erhalten wurde; das Zuchtmaterial war in der Stadt Siedlce gesammelt.

Andere Art *Clytina giraudi* Erd., wurde aus den Puparien von *Haplegis flavitarsis* Mg. (*Chloropidae*) gezüchtet, die in den Zoocöciden an dem Schilfrohr durch *Lipara lucens* Mg. (*Chloropidae*) verursacht, gefunden waren.

Das Zuchtmaterial war im Białowieża-Urwalde, im *Pinetum turfosum* gesammelt.

Clytina giraudi Erd. wurde aus Ungarn als neue Gattung und Art beschrieben, gezüchtet aus demselben Wirte.

In der Oberförsterei Szeroki Bór der Piska Heide (Bez. Pisz) wurden dieselben Zoococidien gesammelt und gezüchtet doch die Zucht ergab keinen Resultat betreffs des besprochenen Parasites.